

Bij de bramen langs

Met deze digitale versie willen wij u een indruk geven van het gedrukte boek 'Bij de bramen langs'.
Achterin vindt u een overzicht van alle onderwerpen waarmee wij de circa 100 pagina's van dit boek gaan vullen.

BRAMEN

Brommelsfestijn 14

BIODIVERSITEIT

Rijke biodiversiteit 6

Boeren en bomen 12

ACTIVITEITEN

Fietstocht 10

Wie houden van bramen 13

RECEPTEN

Bramenjam zonder suiker met Marmello 9

CREATIEF

Bramen breien 15

Het werd tijd voor een boek over bramen, nadat al vijf jaren lang het bramenfestijn 'Brommels!' werd georganiseerd. Er is zoveel te vertellen over de lekkere vruchten en zelfs over die stekelige takken. En natuurlijk willen we ook vertellen waar je de bramen kunt plukken in dit bijzondere landschap van De Wâlden.

Het moest dus een boek worden met veel wetenswaardigheden voor een breed publiek.

We gingen bij de bramen langs en kwamen tot de ontdekking dat er vele soorten bramen zijn. Die voelen zich thuis op de eeuwenoude houtwallen en bij de prachtige elzensingels met elk zijn eigen specifieke begroeiing en bewoners. Daar wilden we alles over vertellen en het ook met foto's laten zien.

Er zijn de prachtige fietspaden, zandpaden en lanen waar je kunt fietsen en wandelen om van het coulisselandschap te genieten. Na iedere boomwal krijg je een nieuw zicht op weilanden en bomen, zodat een wandeling erg afwisselend is. Je kunt ook verrast worden door een plotseling wegspringende haas of een groepje reeën.

Natuurlijk vertellen we over het plukken van bramen en wat je met die heerlijke vruchten kunt doen. We hebben recepten verzameld, zoet en hartig, voor bijvoorbeeld verrukkelijke likeur, taart en saus. Maar ook voor het maken van bramenjam.

Al die bomen maken het coulisselandschap geheimzinnig. Een ideale situatie voor het ontstaan van volksverhalen. Ook die kun je lezen in dit boek.

Brommels! het Wâldpyk bramenfestijn wordt georganiseerd met louter vrijwilligers en een leuke subsidie van overheden. Voor het viëren van het Brommels!-lustrum kregen we een bijdrage van de provincie Fryslân om dit boek te kunnen realiseren. Vele deskundigen hebben ons daarbij geholpen en wij willen hen hartelijk dank zeggen voor hun bereidwillige medewerking. Wij wensen u veel lees- en kijkplezier.

Marjan Vroom, Aukje Kloppenburg en Jan de Boer

BRAMEN PLUKKEN

Iedereen kan bramen plukken. Maar de één heeft meer succes en plezier dan de ander. Daarom geven we hier een paar tips.

Rijpe bramen zijn helemaal glanzend paars-zwart. Als je ze gaat plukken, moet je rekening houden met de stekels en het sap van de bramen. Je kleren kunnen een scheurtje of een vlek oplopen. Draag daarom liefst oude en stevige kleding die je ook kan beschermen tegen de stekels. Vaak staan de bramen aan de rand van een sloot en liggen er koeienvlaaien in het weiland. Daarom raden we aan om laarzen en oude kleding te dragen als je gaat plukken. Het is handig om een emmertje, bakje of mandje mee te nemen waar je de bramen in kunt doen.

Een hond meenemen? Dat raden we af als je door de weilanden wilt lopen. Boeren hebben, met het oog op besmettelijke veeziekten, liever geen honden in het land en al zeker geen loslopende honden. Blijf met een hond dus langs de paden, waar ook veel bramen hangen.

Wassen, koken en vriezen

Ben je thuis met je oogst, ga dan meteen de bramen goed wassen. Verwerk ze zo snel mogelijk of doe ze na het wassen in de diepvries, want rijpe bramen gaan in de warme nazomer snel schimmelen. Er zijn erg veel recepten, zie verder in dit boek.

Vossenlintworm

Bramen die laag bij de grond hangen zijn soms vervuild. Dieren (honden, koeien) plassen er bijvoorbeeld overheen. Maar het grootste gevaar zit hem in de kans op besmetting met vossenlintworm. De eitjes van de lintworm zitten in de poep van vossen. De kans op besmetting is klein, maar je wordt er erg ziek van als je wel wordt besmet. Bramen die laag bij de grond hangen moet je dus niet ongewassen en ongekookt eten. Leer peuters dat ze alleen van de struik mogen snoepen wat op hun mondhoogte hangt. Dat is hoog genoeg!

Lange plukarm

Maak je arm een meter langer met een plukstok. Sla een spijker dwars in de steel bij de top van een halve bezemsteel en klaar is je handige bramenplukgereedschap! Van een wilgentak kun je zelfs heel slim een plukstok zonder spijker maken. Nu kun je hoge of verre takken voorzichtig naar je toe te trekken en de bramen plukken.

Teken-controle

Vergeet niet om jezelf en andere medeplukkers te controleren op teken, want die komen wel voor in de struiken. Je kunt de ziekte van Lyme krijgen als je gebeten bent door een teek die besmet is met de *Borrelia burgdorferi*-bacterie. Teken zijn kleine spinachtige beestjes die in struiken en hoog gras leven. Ze zijn vooral van april tot en met oktober actief, maar komen het hele jaar voor. Als je bij het bramenplukken door struiken of hoog gras loopt, kan de teek op je lichaam terechtkomen. De teek bijt zich vast in de huid, voedt zich met bloed en kan je met de bacterie infecteren. Ongeveer 20 procent van de teken draagt de *Borrelia burgdorferi*-bacterie bij zich. Als je bent gebeten door een besmette teek, is het risico op het krijgen van de ziekte van Lyme echter kleiner dan drie procent. Ben je gebeten door een besmette teek, dan kun je de eerste tekenen van een besmetting merken aan een egaal gekleurde vlek of een rode, ringvormige uitslag op de plaats van de tekenbeet. Deze huidverandering verschijnt na enkele dagen tot twee weken na de beet, maar dat kan ook pas na drie maanden zijn. De vlek of ring wordt binnen een paar dagen groter. Uiteindelijk verdwijnen de huidklachten.

Ook als je geen huidveranderingen hebt opgemerkt, kun je besmet zijn door een teek. Je kunt dan bijvoorbeeld last hebben van koorts en griepachtige verschijnselen.

Snoeptip

Leer peuters dat ze alleen van de struik mogen snoepen wat op hun mondhoogte hangt!

RIJKE BIODIVERSITEIT

Houtwallen

Geen bos, maar wel heel veel bomen. Dat is kenmerkend voor het landschap van De Noardlike Fryske Wâlden. De bomen staan langs paden, lanen en vooral tussen weilanden. Vaak staan ze op een walletje van zo'n anderhalve meter hoog. De weilanden zijn vaak klein. Juist dat maakt dit kleinschalige coulisselandschap uniek in Nederland. Waar op de zandgronden in de zomer geen water in de sloot blijft staan, maakten de boeren vroeger houtwallen als veekering. De wal met bomen en stekelige struiken eronder, zoals de meidoorn en de braam, was een ondoordringbare barrière. Het eerste prikkeldraad!

Waar het water wel in de sloten blijft staan, groeien elzen. Ook in de elzensingels vinden we overal bramen. Tussen de boomsingels verstopt liggen kleine poeltjes en meertjes. Soms aangelegd als drinkwaterpoel voor het vee, meestal zijn het overblijfselen van pingo's uit de IJstijd.

De boeren hebben het houtwallenlandschap in de loop van de eeuwen vorm gegeven. Door de schaalvergroting en mechanisatie in de landbouw zijn de coulisselandschappen in de laatste decennia vaak aangetast. In 1992 richtte een aantal boeren in Eastermar de eerste agrarische natuurvereniging op, om het landschap beter te beheren. Dit initiatief kreeg overal navolging en groeide uit tot de overkoepelende agrarische natuurvereniging De Noardlike Fryske Wâlden. Dankzij hun inzet wordt het bijzondere landschap behouden.

Een goed bewaard geheim

Het coulisselandschap van 'dykswâlden' en elzensingels in de Noardlike Fryske Wâlden is misschien wel het best bewaarde geheim van Fryslân. Zij die er wonen of het gebied regelmatig bezoeken zullen dat bevestigen. En gasten die hier voor het eerst komen, vinden het vaak een ware belevenis. De beslotenheid van het landschap en het feit dat het hier gaat om het grootste aaneengesloten houtwallengebied van Europa, geven het gebied niet alleen nationale, maar ook internationale betekenis. De landschappelijke waarde wordt breed erkend; het gebied is niet voor niets een Nationaal Landschap. Toch bewaart het gebied nog aanzienlijke geheimen. Zo blijkt dat er veel bijzondere soorten planten en dieren voorkomen. Deze biodiversiteit was nauwelijks bekend. Veel betrokken particulieren, organisaties en overheden hadden wel een vermoeden, maar hoe rijk het gebied werkelijk is, kon niemand echt hard maken.

In 2012 werd hier door een aantal ecologische adviesbureaus, Landschapsbeheer Friesland en de koepelorganisatie voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Noardlike Fryske Wâlden onderzoek naar uitgevoerd. Het doel was om meer inzicht te krijgen in die bijzondere biodiversiteit, zodat daar bij het beheer en onderhoud beter rekening mee kan worden gehouden.

Biodiversiteit

Voor het onderzoek naar de biodiversiteit zijn niet alle planten en diersoorten onderzocht.

Daar was niet genoeg geld en tijd voor beschikbaar. Er is gekozen voor onderzoek naar vier soortgroepen: vleermuizen, broedvogels, hogere planten en een aantal ongewervelde dieren.

Vleermuizen maken gebruik van de elzensingels en dykswâlen omdat ze graag jagen in de luwte van lijnvormige landschapselementen. Verspreid door het landschap zijn wel zes soorten vleermuizen aangetroffen. De weilanden met de boomwallen blijken rijk te zijn aan een type broedvogels die we echte houtwalvogels kunnen noemen. Hier zijn dit vooral de Gekraagde roodstaart, Grasmus, Braamsluiper, Tuinfluiter en Spotvogel. De singels en wallen herbergen zeldzame soorten wilde rozen, zoals de Schijnviltroos,

Beklierde heggenroos, Schijnegelantier en Berijpte viltroos. Bijzonder is ook de rijkdom aan bramensoorten. Er zijn 28 autochtone soorten gevonden, waaronder de landelijk uiterst zeldzame Fijne randbraam, Ingesneden ruigtebraam en Ijle schuilbraam. Voor vier soorten bramen vormen de Noardlike Fryske Wâlden een Europees en zelfs mondiaal bolwerk. Voor zover bekend komen Rubus horridifolius en Rubus frieslandicus alleen hier voor en nergens anders op de wereld. Van de ongewervelde dieren zijn de nachtvlinders het meest intensief onderzocht in een paar dykswâlen bij Twijzel en Eastermar. Er werden 437 soorten nachtvlinders aangetroffen! Hiervan waren 23 soorten heel uniek, omdat ze alleen in de wallen voorkomen.

Uniek karakter

Al deze bijzondere planten en dieren maken duidelijk dat het coulisselandschap van de Noardlike Fryske Wâlden een uniek karakter heeft. De boeren die dit landschap beheren willen het landschap behouden en zo mogelijk verder ontwikkelen door op een verantwoorde wijze met en tussen de singels en houtwallen hun brood te verdienen. Bewoners en bezoekers kunnen wandelend en fietsend over de vele lanen en zandpaden van de biodiversiteit van het gebied genieten. En natuurlijk elk jaar tijdens het Brommelsweekend, wanneer we ook het veld in mogen!

Bramenjam zonder suiker

Benodigheden:

- 1 Kilo bramen
- 4 Schone jampotten met goed sluitend deksel
- 1 Zakje Marmello-1
- Een beetje appeldiksap

Verzamel 1 kilo bramen. Spoel de bramen goed af en verwijder beschadigde vruchten en insecten. Was de jampotten en deksels in heet water waarin soda is opgelost en spoel ze goed om en af. Laat ze op de kop uitlekken op een schone theedoek.

Bereiding: Doe de bramen in een ruime pan met het aanhangend water en breng ze aan de kook.

Een zakje Marmello-1 met een beetje Appeldiksap mengen en al roerend toevoegen. 1 minuut door laten koken en dan de potten vullen en direct afsluiten. Potten op de kop op een handdoek zetten en zo af laten koelen. Etiketten erop en klaar!

FIETSROUTE ROND EASTERMAR

De start van de fietsroute is in Eastermar bij knooppunt 79. Bij It Betterskip aan de E. M. Beimastrjitte is ruime parkeergelegenheid, en dit is daarom een geschikte locatie om de tocht te starten. Je volgt knooppunt 75 door het dorp Eastermar met zijn karakteristieke lintbebouwing, die getuigt van de verveningsgeschiedenis die dit dorp heeft. Je verlaat Eastermar via de Achterwei met een royaal uitzicht op de Burgumermar. Aan de Schuilenburgerweg volg je knooppunt 74 dat naar Jistrum leidt. Het zou zo maar kunnen dat in Schuilenburg even gewacht moet worden tot een schip is gepasseerd en de brug weer dicht gaat. Het Prinses Margrietkanaal is onderdeel van een belangrijke vaarverbinding tussen Delfzijl en Rotterdam. Na de brug vervolg je de tocht over de Joost Wiersmaweg naar Jistrum, waar de hervormde kerk uit 1230 een centrale plaats inneemt. Voor de kerk sla je rechtsaf naar De Meren. Hier neem je de eerste weg rechts (Tillewei) en die komt uit op de Jisteboerewei. Vanaf hier volg je knooppunt 72 en daarna 73. Bij Kootstertille steek je opnieuw het Prinses Margrietkanaal over en fiets je langs de knooppunten 12, 13 en 9. Dit gedeelte van de tocht leidt door Drogeham. Bij knooppunt 9 is het Bouwekleaster, de plek van het in 1580 afgebroken klooster, met zijn klokkenstoel en oude begraafplaats. Hier volg je knooppunt 10. De Krúswei voert door eeuwenoud landschap. Deze weg ligt op de grens van de bouwlanden die bij het oude dorp Hamsterpein hoorden, dat ten noorden van deze weg lag. Ten zuiden van de weg was de heide die eveneens onder dit dorpsgebied viel. Je blijft de route van knooppunt 10 volgen naar Surhuisterveen. Je fietst door het dorp Harkema dat is genoemd naar Bouwe Harkema, de stichter van het eerder genoemde Bouwekleaster. Nu een bloeiend dorp, maar het begon ooit als kolonie van arme mensen die zich vestigden op de heide van Hamsterpein. Van knooppunt 14 rijd je naar 15, 18 en 19 in Boelenslaan. Hier is nog de kleinschaligheid te zien die zo kenmerkend was voor De Wâlden. Over klassieke klinkerwegen fiets je naar knooppunt 20 en 18, maar in plaats van afslag Parksterreed rechts ga je rechtdoor en blijf je De Fjouwer Roeden volgen. Aan het einde daarvan kom je bij de Blauhústerwei en die steek je over. Daarna volg je knooppunt 17 en 16. Aan het eind van het Skeanpaad houd je knooppunt 77 en 78 aan om zo weer uit te komen bij knooppunt 79, het startpunt in Eastermar.

BOEREN EN BOMEN

In de Noardlike Fryske Wâlden zijn houtwallen en elzensingels een vast onderdeel van het bedrijf. Tot eind zestiger jaren van de vorige eeuw verloopt het onderhoud op natuurlijke wijze.

Het hout wordt geoogst voor eigen en regionaal gebruik. Met de komst van andere energiebronnen verliezen de houtwallen en elzensingels hun functie als energieleverancier. Door de schaalvergroting in landbouw en veehouderij wordt ook de oppervlakte van de, oorspronkelijk kleine, percelen vergroot.

Het regelmatig onderhoud van de houtwallen en elzensingels stukt. Een afrastering zetten is minder arbeidsintensief dan het onderhoud van landschapselementen en zo treedt verwaarlozing op. Gelukkig komt het inzicht dat de houtwallen en elzensingels niet alleen lastig zijn, maar ook een bijzonder landschap vormen. En ze herbergen een grote diversiteit aan (zang)vogels, zoogdieren, insecten, bomen, struiken en planten.

Maar wie neemt het onderhoud van deze landschapselementen op zich? Goed onderhoud vraagt tijd en geld en mag dat op het bordje van de boer worden gelegd? Er is ook maatschappelijk belang van de bewoners van het gebied en de recreatieve medegebruiker, die naar de Noardlike Fryske Wâlden komt om te genieten van datzelfde landschap.

Er komen regelingen waarbij vergoedingen worden verstrekt voor het onderhoud van houtwallen en elzensingels. Hiervoor maakt de boer een landschapsplan. Daarin omschrijft hij hoe en wanneer onderhoud wordt gedaan en wat hij doet om de biodiversiteit in zijn landschapselementen in stand te houden.

Bij het jaarlijks onderhoud wordt de afrastering nagelopen en zo nodig hersteld. Er worden tussentijdse ingrepen gedaan die uitsluitend bestaan uit het verwijderen van sterk over het cultuurland overhangende takken die het normale bewerken van een perceel in de weg staan. In het element zelf worden geen werkzaamheden uitgevoerd. Om de 7 jaar, na het begin van een onderhoudscyclus, vindt een tussentijdse ingreep plaats en na 21 tot 25 jaar een eindkap. Die eindkap markeert het eind van de actuele, en tegelijkertijd het begin van de nieuwe beheercyclus.

De boer zorgt er voor dat hier en daar een bijzondere mooie boom of struik als solitaire boom wordt gespaard. Om een evenwichtig onderhoud te realiseren is in het landschapsplan vastgelegd in welk jaar een houtwal of singel aan de beurt is.

Wie houden er van bramen?

Doe je eigen onderzoek. Neem een plastic potje met deksel mee en zoek een mooie braamstruik uit. Ga hier op de loer liggen, kijk goed uit je doppen en wees zo geduldig als een Indiaan. Dan zie je hoe allerlei beestjes vliegen en kruipen in die heerlijke struik. Soms kruipen ze met heel veel pootjes, soms eten ze van de blaadjes of de vruchten. Probeer ze te vangen in je potje, zodat je ze van dichtbij rustig kunt bekijken. En bedenk dan een leuke, passende naam voor dit beest. Je kunt die naam opschrijven en er een tekening van maken. Als je dan het diertje weer hebt vrijgelaten, kun je nog steeds aan anderen laten zien wat jij hebt ontdekt. Veel succes!

Wat heb je nodig;

- ***potje met deksel***
- ***potlood, papier en evt. gum***

Eind augustus, als de bramen rijp zijn, wordt de streek tussen Burgum, Buitenpost en Drachten steeds paarser. Dat komt niet alleen door de vlekken in je kleren als je bramen gaat plukken! In dit gebied wapperen dan overal de paarse Brommels-vlaggen. Ze betekenen dat er daar iets speciaals is te doen, bijvoorbeeld dat je hier vrij het land in mag gaan om bramen te plukken. Of dat de bewoners je uitnodigen om hun tuin te bekijken. Of er is een activiteit waaraan je kunt meedoen, zoals een fotografieworkshop, een wandeling met de boswachter, een zoektocht naar het Brommelwyfke, een verhalenverteller en nog veel meer. Brommels!, het Wâldpyk bramenfestijn, vindt plaats in het vierde weekend van augustus. Dan organiseren talloze vrijwilligers en tientallen boeren een groot palet aan verrassende activiteiten in de streek en zetten tientallen boeren hun hekken open voor de bramenplukkers. Het aanbod staat vanaf 1 augustus op de vrolijke website van Brommels!:

www.brommelsfestijn.nl

De streek is rijk aan rustige zandpaden en rustieke lanen waar je kunt fietsen, met overal in de boomwallen rijk dragende braamstruiken. Daardoor is het ook na het Brommels-weekend heerlijk om hier te gaan wandelen, fietsen en bramenplukken. Bij de vele theetuinten en horecagelegenheden kun je genieten van een drankje en een hapje.

Brommels breien

De goede kant van dit bramenpatroon komt aan de **averecht-zijde**.
Aantal steken van patroon is een meervoud van 4 plus 2 kantsteken.

Eerste naald:

Kantsteek,
Brei 3 steken uit 1 steek = 1 steek recht, 1 steek averecht, 1 steek recht.
Laat de lus niet van de naald glijden en steek bij alle drie vóór in de lus. Dan lus af laten glijden.
3 steken averecht samenbreien tot 1 steek.
Dit herhalen tot laatste steek aan het einde van de naald.
Kantsteek

Breitip

Controleer het aantal opgezette steken door regelmatig te tellen.

Tweede naald:

Kantsteek
Averecht breien (is aan de goede kant van het werk).
Kantsteek

Derde naald:

Kantsteek
3 steken averecht samenbreien tot 1 steek
Brei uit 1 steek drie steken, zoals boven beschreven.
Dit is de steek die in de eerste naald uit de samengebreide steek is ontstaan. Hierdoor verspringt het motief. Dit herhalen tot laatste steek aan het einde van de naald.
Kantsteek

Vierde naald:

Averecht breien als de tweede naald.

 Deze vier naalden herhalen om het bramenmotief te krijgen.

Tink der om mei katten !

Hendrik Ophús wenne yn de omkriten fan 't Fean.
Hy hie ek in suster dy't Ot hiet. Doe't se noch lyts wie neamden se har Otsje,
mar ienkear grut waard it Ot.
Bern fielden har neat net noflik, as Ot yn 'e buert wie en ûntrûnen har
foar it measte.
Op in moaie dei yn septimber gongen ús mem en Jannemuoi nei beppe ta.
Wy, as bern, mochten mei en sochten ûnderweis toarnbeien.
Sa kamen wy wat yn't achter by mem en Jannemuoi.
Op in stuit tyske der in dikke kat by ús om, dy't wei waard ûnder de boskjes.
Ynienen stie der in frommis foar ús.
't Wie Ot!
"Berntsjes" sei se "binne jim oan it toarnbeisykjen?"
"Ja" seinen wy.
"Wolle jim ek guon fan Ot ha?" frege se. "Wy ha hiele
moaie dikke toarnbeien".
"Né", seinen wy en rûnen sa hurd as wy koene nei beppe hûs ta.
Dêr dienen wy it ferhaal oan mem én Jannemuoi én beppe
en dy fertelden dat Ot in tsjoenster wie en har feroare hie yn in kat.

Genoteerd door Dam Jaarsma
Bron: Meertens Instituut
Vertaling achterin het boek.

Het gedrukte boek ‘Bij de bramen langs’ heeft
rond de honderd pagina’s en bevat een grote
verscheidenheid aan verhalen en wetenswaar-
digheden rond bramen. Om u alvast een indruk
te geven, volgt hieronder de inhoud van het
boek.

INHOUD

Inleiding	3
Bramen	
Bramen plukken	4
What's in a name	
Brommels!, het Wâldpyk bramenfestijn	14
6 aangename bramensoorten	
Bramen in Fryslân	
Brommels, wat betekent dat?	
Activiteit jeugd; wie houdt van bramen	13
Wetenswaardigheden	
Rijke biodiversiteit	6
Ontstaan van houtwallen en elzensingels	
Boeren en bomen	12
Koevinkje	
Kamperfoelie	
Dwergmuis	
Eik	
Waardevol onkruid	
Braamsluiper	
Vlier	
Els	

Verhalen	
Streekverhaal: Bramen en heksen	16
Streekverhaal: Foar de duvel net bang	
Haiku	
Actief	
Fietsroute rond Eastermar	10
Wandeling Jistrum	
Creatief	
Breien: de bramensteek	15
Een plukstok maken	
Borduren: patroon voor deksel jampot	
Braamspleut	

Recept:	
Bramenjam zonder suiker	9
Bramenjam	
Vlierbessenjam	
Thee van braamblad	
Bramen tegen keelpijn	
Kruidige jam	
Bramenlikeur	
Bramentaart	
Bramenijs	
Bramenjam	
Colofon	18

Met dit digitale boekwerkje van 16 pagina's willen wij u een indruk geven van het boek dat wij dit voorjaar graag zouden realiseren. De uitgave met als titel 'Bij de bramen langs' zal ongeveer honderd pagina's bevatten. Natuurlijk met wetenswaardigheden over bramen, maar ook brede informatie over het landschap van De Wâlden in Fryslân, verhalen, recepten en nog veel meer. Wij hopen dat u ons initiatief wilt steunen. U kunt alvast enkele boeken kopen met korting, meedoen aan de crowdfunding en rechtstreeks financieel steunen.

Zie www.brommelsfestijn.nl.

Colofon

'Bij de bramen langs' is een initiatief van Brommels! het Wâldpyk bramenfestijn. Samengesteld en gemaakt door vrijwilligers. Brommels! functioneert onder auspiciën van de Stichting Wrâldfrucht
(Voorstraat 1, 9285 NM Buitenpost | www.waldpyk.com)

Copyrights ©

Tekst en redactie: Marjan Vroom, Aukje Kloppenburg,
Jan de Boer

Tekeningen: Dieuwke Timmerman

Fotografie: Erik de Waal, Jan de Boer, Tjitske Postma,
Marjan Vroom, Elisabeth Timmerman, Betty Kooistra,
Aukje Kloppenburg

Grafische Vormgeving: Elisabeth Timmerman

Druk: Eigen beheer.

ISBN 97812345678

NUR 000

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde
gegevensbestanden of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

